

5.5.1. Historische vaste plantenborders

Historisch beeld

Onder historische vaste plantenborders verstaan we borders met vaste planten die wat betreft de plek en functie in de aanleg, de compositie en de soortensamenstelling terug te voeren zijn op vroeger aanwezige borders. Een belangrijke leidraad hiervoor is het oorspronkelijke beplantingsplan als dat nog beschikbaar is. Kenmerkend voor de meeste historische vaste plantenborders is hun sterk gearrangeerde karakter. Iedere plant heeft in de bordercompositie een toebedeelde plaats, gerangschikt op vorm, hoogte, bloem- en bladkleur en bloeitijd. In een historische vaste plantenborder kunnen ook solitaire sierheesters en halfheesters ('Mixed borders') zijn aangeplant. Eveneens worden vaak bolgewassen en soms één- en tweejarigen in vaste plantenborders toegepast. Historische vaste plantenborders vereisen intensief onderhoud.

Doel van het onderhoud

- In stand houden van de structuur en de sierwaarde van de historische border binnen de aanleg.
- Behouden van de zo oorspronkelijk mogelijke compositie en soortensamenstelling van de borderbeplanting.

Vroeger werden de borders meestal 'winterklaar' gemaakt, alles werd voor de winter afgeknipt en kaal gemaakt, vaak ondiep gespuit en vervolgens afgedekt met compost of turf/molm. Nu kiest men er meestal voor de blad en bloeiresten in de winter te laten staan en worden de meeste werkzaamheden in het voorjaar uitgevoerd. De bladresten op de planten vormen een goede winterbescherming en de bodem blijft bedekt wat goed is voor de structuur en inzaai van onkruiden voorkomt. Ook kan men tegenwoordig het wintersilhouet van bloeiresten en afgestorven halmen meer waarderen dan vroeger.

Materieel en werkwijze

- ~ Werk in het voorjaar voorzichtig om opkomende planten en bolgewassen niet te beschadigen.
- ~ Werk tijdens het groeiseizoen voorzichtig bij onderhoudswerkzaamheden in de border om het uiteenvallen van de opgaande plantenstructuur te voorkomen.
- ~ Voorkom verdichting en structuurbederf in de plantvakken.

Uitvoerende werkzaamheden

Voorjaars snoei

- ~ Knip bloem- en bladresten van vaste planten vroeg in het voorjaar af, voor de bolgewassen uitlopen.
- ~ Snoei (half)heesters als dat nodig is.
- ~ Voer snoeiresten af.

Wieden

- ~ Wied handmatig onkruiden meerdere malen per seizoen zorgvuldig. Wortelonkruiden worden zover mogelijk uitgestoken. Niet schoffelen omdat dit de wortels en worteluitlopers van de planten kan beschadigen, de beplanting slecht gaat sluiten en daardoor extra inzaai van onkruiden plaats kan vinden.
- ~ Uitgezaaide een- en tweejarige soorten die onderdeel uitmaken van de bordercompositie worden in het voorjaar en voorzomer selectief gewied.

Opbinden vaste planten

- ~ Bind hoge slappe vaste planten of soorten met zware bloeiwijzen in de voorzomer op of steun ze met rijshout.

Zomersnoei

- ~ Snoei vaste planten die in het voorjaar en de voorzomer bloeien na de bloei terug, zodat hergroei van gezond blad en eventueel een nabloei plaatsvindt.
- ~ Sterk uitgegroeide planten kunnen worden teruggenomen om de laat bloeiende planten wat meer ruimte te geven.
- ~ Afhankelijk van de soort kunnen ook laatbloeiende hoge vaste planten in mei-juni worden teruggeknipt voor bloeispreiding/bloeiverlating en om omvallen te voorkomen.

Herfstsnoei

- ~ Ruim in de herfst alleen slordig ogende, omgevallen en afgebroken bloeiresten en overtollig blad op.
- ~ Knip staande bloeiresten niet af als dit nog een goed winterbeeld geeft.

Bodemverbetering en bemesting

- ~ Verbeter de bodem met compost bij de aanleg en aanplant van vaste plantenborders.
- ~ Geef vaste plantenborders in de herfst of voorjaar een compostgift, waarbij indien nodig de grond licht wordt losgemaakt.
- ~ Geef in het voorjaar een onderhoudsbemesting met organisch samengestelde mest en indien nodig een kalkbemesting. De samenstelling en hoeveelheid bemesting is afhankelijk van de grondsoort en voedingsgraad.

Blad verwijderen

- ~ In de herfst mag een deel van het oude blad als bescherm laag tussen de planten blijven liggen.
- ~ Verwijder ophopend ingewaaid blad.

Winterbescherming

- ~ In de herfst worden vorstgevoelige plantensoorten, indien nodig, voorzien van een bescherm laag zoals dennentakken of blad.

Reorganisatie, scheuren en aanplant

- ~ Om het historisch beeld in stand te houden worden gedurende het groeiseizoen vaak kleine corrigerende werkzaamheden uitgevoerd zoals scheuren en herplanten van individuele planten en plantengroepen.
- ~ Reorganiseer eens per 3 tot 5 jaar de beplanting door het opnemen, scheuren, hergroeperen van uitgegroeide pollen. Bij de meest intensief beplante borders gebeurt dit vaker. Hierbij kan het oorspronkelijke beplantingsplan weer als leidraad dienen.
- ~ Pas gelijktijdig bodemverbetering toe. Besproei of begiet de border na aanplant zo nodig tijdens droge periodes.
- ~ Gebruik bij vervanging of nieuwe aanplant zo veel mogelijk soorten en rassen uit de oorspronkelijke borderaanplant. Kies, bij gebrek aan historische gegevens, soorten en rassen waarvan bekend is dat de ontwerper ze gebruikte, of soorten die door de eigenaar, in de stijlperiode of in de regio werden toegepast. Indien gekozen wordt voor nieuwere soorten en rassen als vervanger of aanvulling kies dan voor planten die zo veel mogelijk aansluiten bij de oorspronkelijk compositie op dezelfde wijze zoals de oorspronkelijke ontwerper/eigenaar heeft gedaan (kopiëren).

Aandachtspunten

- ~ *Zie 3.3.1.*

5.5.2. Historische bloemperken

Historisch beeld

Kenmerkend voor historische bloemperken is een sterk gearrangeerd karakter. De beplanting is samengesteld op basis van vorm, structuur, kleur van blad en bloem en bloeiperiode. Voor bloemperken worden één- en tweejarige planten gebruikt en ook kort levende of niet winterharde vaste planten, zomerbol- en knolgewassen en kuipplanten. Deze worden in kweekbakken of kweekkassen in de winter- en voorjaarsperiode voor dit doel opgekweekt of voorgetrokken. Daarnaast worden in wisselperken voor de voorjaarsbloei ook bolgewassen toegepast. Bloemperken en mozaïekperken werden vaak rondom afgezet met een laag hekje van metaal.

Doel van het onderhoud

- In stand houden van de historische bloemperken als onderdeel van de tuinarchitectuur.
- Behouden van de sier- en belevingswaarde van de bloemperken.

Materieel en werkwijze

- ~ Pas bij de inrichting van mozaïekbedden en bloemperken bij voorkeur historische patronen, plantschema's en sortiment toe.
- ~ Werk tijdens het groeiseizoen voorzichtig bij onderhoudswerkzaamheden in de perken om de aanwezige plantenstructuur zo min mogelijk aan te tasten.
- ~ Voorkom verdichting en structuurbederf in de plantvakken.

Uitvoerende werkzaamheden

Plantklaar maken

- ~ Spit in het najaar zomerbloeiende bol- en knolgewassen als Eucomis, Dahlia en Canna uit om ze vorstvrij te overwinteren.
- ~ Maak de bloemperken in het najaar of voorjaar schoon. Bewerk en bemest ze.
- ~ Verwijder oude beplantingsresten en blad.

Sortimentskeuze

- ~ Baseer de soortenkeuze en wijze van aanplant zo veel mogelijk op het traditionele historische beeld van de locatie.

Aanplant voorjaarsperken

- ~ Plant in de herfst bloemperken in met voorjaars bloeiende bolgewassen zoals hyacinten, narcissen en tulpen.
- ~ Plant in de late herfst of het vroege voorjaar perken in met tweejarigen zoals winterviolen en vergeet-mij-nietjes.

Voorkweken

- ~ Zaai in de winter/voorjaarsperiode eenjarigen voor in kweekkas of kweekbak en verspeen ze.
- ~ Niet-winterharde perkplanten/kuiplanten zoals Pelargonium, Fuchsia, Helichrysum, Coleus en Alternanthera worden in het voorjaar van uitgelopen moederplanten in een kweekkas gestekt.
- ~ Kweek vetplanten zoals Echeveria en Kalanchoe in potten voor.
- ~ Kiem zomerbloeiende bol- en knolgewassen zoals Eucomis, Dahlia en Canna in kisten of potten voor.

Ziekten en plagen

- ~ Perkplanten zijn met name in de voorkweekperiode gevoelig voor schimmelaantastingen en worden belaagd door veel insecten. Zet, waar noodzakelijk, bij voorkeur milieuvriendelijke, gewasbeschermingsmiddelen in.

Aanplant zomerperken

- ~ Plant vanaf half mei de perken in met voorgekweekte éénjarigen, zomerbloeiende bol- en knolgewassen en kuiplanten.
- ~ Verwijder bij wisselperken de aanwezige bolgewassen en uitgebloeide tweejarigen.
- ~ Voorjaarsbloeiende bolgewassen in blad kunnen eventueel op een andere plaats afrijpen.

Onkruid verwijderen

- ~ Wied onkruiden meerdere malen per seizoen zorgvuldig.

Zomersnoei

- ~ Verwijder uitgebloeide bloemresten.
- ~ Sterk uitgroeiende soorten worden tijdens het seizoen teruggeknipt.
- ~ Snoei volledig uitgebloeide planten gedurende het seizoen één of zelfs enkele malen.

Water en bemesting

- ~ Besproei of begiet de plantperken na aanplant en tijdens droge periodes.
- ~ Geef indien nodig aanvullend vloeibare mest mee.

Aandachtspunten

- ~ *Zie 3.3.1.*